

Conf. Ex sanctis PATRIBUS apud VEGAM in Tridentinum, qui ex hoc præsertim capite quodcumque veniale peccatum exaggerant. Et quamvis illud Jacobi 3. v. 2. *In multis offendimus omnes*, possit ex voce maxime græca eo sensu intelligi, quo homo dicitur offendere ad lapidem et cadere; favere tamen nostræ responsioni Suarez, licet contrarius, fatetur. 2^a. Pars constat ex art. 1.

Nec dicas 1°. Quamvis Regi errata subditorum, et negligentia discipulorum Præceptori displiceant, tamen hæc et similia non continent injuriam personæ illatam, nec sunt offensa proprie talis; ergo a pari peccata venialia.

R. N. *Cons.* Priora nihil sunt nisi actiones præcise displicentes, prout supponitur: posteriora sunt actiones personale jus lædentes; quia prohibita supponuntur sub displicentiæ interminatione, ita ut etiam ex hoc unico capite displicentiam moverent, et pœnam provocarent, etsi ex se illa non mererentur.

Nec dicas 2°. Peccatum veniale solum est prohibitum sub pœna temporali, privatione uberiorum auxiliorum, imminutione fervoris, charitatis et aliarum virtutum: et sic respicit vel bonum ipsius hominis, quod lex intendit, vel bonum aliud Deo extrinsecum; ergo sicut furtum, quo quis Regi occulte auferit pecunias vel alia fortunæ bona, non est injuria personalis et offensa regiæ, sed tantum realis offensa; sic etiam se habet veniale.

R. 1°. N. A. Quia etiam est prohibitum sub interminatione displicentiæ divinæ.

R. 2°. N. *Cons.* Quamvis enim amicitia cum Deo consistat in gratia sanctificante, et sic in aliquo extrinseco, tamen peccatum illam dissolvens recte dicitur offensa Dei personalis; quia per hoc Deus accipit jus odio habendi hominem, sub cujus interminatione peccatum prohibuit. Itaque et veniale potest dici personalis offensa, quia per illud Deus jus acquirit displicentiam suam erga hominem ostendendi, sub cujus interminatione etiam veniale prohibuit. Ad *paritatem* responsum jam est supra. Quin sicut furtum, si præsentem, et sub displicentiâ vel indignatione regiæ illud prohibente Rege fieret, offensa regiæ et personalis evaderet: sic cum hæc eveniant in veniali, illud merito offensa divina etiam personalis nuncupatur.

Nec dicas 3°. Etsi dicatur peccatum veniale aliquid leve continere contra personam Dei, non tamen proinde dicendum est, eum proprie offendere; tum quia quis non offenditur per actum indeliberatum, qualis est in veniali *ex imperfectione actus*: tum quia, si peccatum veniale non versetur circa Deum tanquam objectum, est tantum offensa materialis, non autem formalis Dei: tum quia, si etiam directe attingat Deum, tamen quia circa illum non versatur formaliter, ut ultimus finis est, adeo est levis malitia, ut nihil fere censeatur ad Dei honorem pertinere secundum moralem æstimationem.

R. D. Non tamen proinde dicendum est, eum proprie, hoc est graviter offendere C. proprie, hoc est, vere, licet leviter offendere N. Ad rationem 1^{am}. R. similiter. Sicut enim actus indeliberatus continet adhuc malitiam saltem levem, sic etiam dare levem offensam potest. Idem R. ad 2^{am}. Nam materialis offensa hic debet tantum sumi pro virtuali et interpretativa, qualis etiam peccatum mortale, quod directe contra Deum non tendit, dicitur. Si alio sensu sumatur, falsum asseritur. Ad 3^{am}. R. Quamvis nihil fere

censeatur pertinere ad Dei honorem secundum æstimationem moralem, tamen sicut reipsa *vere ac simpliciter* non potest censi nullum esse malum aut peccatum nequidem leve, sic censi etiam nequit, nequidem levem offensam non esse.

CAPUT II.

DE POENA PECCATI MORTALIS ET VENIALIS.

ARTICULUS I.

AN PECCATO MORTALI STATUTA ET DEBITA SIT POENA ÆTERNA?

49. *Nota I.* Communis et certa est Theologorum sententia, quæ statuit cuilibet peccato mortali correspondere duplicem pœnam, damni scilicet et sensus, uti ex variis parabolis Matth. c. 13. et ex judiciali sententia Christi in cap. 23. Matthæi, aliisque ex locis, ubi mentio fit exclusionis a regno Dei et ignis inferni, manifeste colligitur. Rationem affert D. THOMAS, quia peccato bina insunt: conversio ad commutabile bonum, et aversio a Deo. Aversioni autem respondet pœna damni, ut, qui voluntate Deum reliquit, ejus amicitia et conspectu involuntarie privetur: conversioni respondet pœna sensus, ut *quantum glorificavit se in deliciis, tantum detur ei tormentorum.*

De utraque pœna, quæ, sicut peccatum reipsa unum quid in genere moris constituit, sic una integra totalis pœna est, duplex hic quæstio movetur: altera *facti*: an peccato mortali vel reprobis statuta sit pœna æterna, hoc est, nunquam finienda? altera *juris*: an mortale pœnam æternam mereatur ex natura sua, seu, unde sumenda sit ratio hujus perpetuitatis?

50. *Nota II.* Platonicorum fabulis, qui asserta metempsychosî animas plerasque peccatis suis ac inde etiam pœnis liberandas affirmabant, nimium addictus ORIGENES, pluribus in locis negavit, dæmonum ac reproborum hominum pœnas fore æternas. Equidem purgare eundem conati sunt præter alios Picus Mirandol., Merlinus et Genebrardus, sed irritò, ut PETAV. L. 3. de Angelis c. 6. ostendit, conatu; cum et propria ejus scripta, et THEOPHIL. ALEX., ATHANASIVS, EPIPHANIUS, HIERONYMUS ac AUGUSTINUS, maxime vero CONCILIUM GEN. V. id testentur, a quo Collat. 8. Can. 11. una cum scriptis error ille Origenis narrante Nicephoro L. 17. damnatus fuit. Præter hunc plures alios S. AUG. L. 21. de Civit. Dei recenset et refutat, qui homines saltem aut certas hominum classes variis ex fundamentis liberandas aliquando ab inferni pœnis erronee senserunt. Similem errorem postremis temporibus amplexi sunt *Sociniani*, negantes justum fore Dei judicium, si unicum peccatum æternæ pœnæ exciperent.

51. *Dico I.* Pœna inferni reproborum, et sic peccati mortalis, erit æterna. Est de fide.

Prob. SCRIPTURA, ubi de pœnis inferni loquitur, semper eas fore æternas enuntiat. Sic Isa. c. ult. et Marc. 9. v. 43. dicitur: *Vermis eorum non moritur, et ignis non exstinguitur.* Judith. 16. *Dabit ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum.* 2. ad Thess. 1. *Qui pœnas dabunt in interitu æternas.* Apoc. 14. *Fumus tormentorum..... ascendet in secula seculorum.* Præterea Matth. 25. post recitatam Judicis divini ferendam in reprobos sententiam subditur: *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* In quæ verba S. AUG. L. de Fide et Operib. c. 15. n. 25. commentatur, *Neque illud dici hic poterit..... ignem æternum dictum, non ipsam pœnam æternam..... cum et hoc providens Dominus tanquam Dominus, sententiam suam ita conclusit dicens: Sic ibunt illi in combustionem æternam, justi autem in vitam æternam. Erit ergo æterna combustio, sicut ignis.*

Conf. 1. EX CONC. GEN. V. supra cit.: ex Generali VI. Actione 11.; ubi recitata fuit epistola SOPHRONI hoc ORIGENIS dogma referens et damnans (Labb. t. 6. p. 884. B.): EX LATER. IV. cap. *Firmiter* de SS. Trinit., ubi dicitur, quod reprobi cum Diabolo habituri sint pœnam *perpetuam*: ex TRID. Sess. 6. c. 14. et 15. et Sess. 14. c. 18., ubi definitur in justificatione impii *æternam pœnam* remitti: et ex eodem Sess. 6. Can. 25. ac Sess. 14. Can. 5., ubi supponitur *pœna æterna* peccato mortali esse statuta.

Conf. 2. Tum ex consensu PATRUM, quos recitat PETAVIUS de Angelis L. 3. c. 8. et quorum plurimi a nobis ibid. citantur; tum ex sensu universali FIDELIUM, de quo S. AUG. L. de Hæres. ad *Quodvultdeum* cap. 43. ita scribit: *Quis enim Catholicus Christianus vel doctus vel indoctus non vehementer exhorreat... eos qui hanc vitam in flagitiis et facinoribus et sacrilegiis atque impietatibus quamlibet maximis finierunt, ipsum etiam postremo diabolum atque angelos ejus, quamvis post longissima tempora purgatos atque liberatos regno Dei lucique restitui?* Unde FULG. L. de Fide cap. 43. *Firmissime, inquit, tene et nullatenus dubites... iniquos semper arduos cum diabolo.*

52. *Dico II.* Peccatum mortale ex natura sua meretur pœnam æternam.

Prob. Deus peccato mortali decrevit pœnam æternam, ut constat ex num. præced.: Est autem prudens legislator, et justus vindex, imo de facto magis vult misereri, quam justitiam exercere; ergo in taxanda hac pœna credendus est proportionem servasse ad peccati meritum, nec ultra condignum punire.

Conf. Ex fundamentis, quæ tanquam rationes perpetuitatis pœnæ a Theologis afferri solent. Earum

1^a. Est ex GREG. M. L. 4. Dial. c. 44. et D. TH. 1. 2. q. 87. a. 3.; quia homo mortaliter peccando sua sponte contraxit reatum culpæ et pœnæ, sequè in eum statum conjecit, in quo satisfaciendo in æternum non potest se eximere ab utroque hoc reatu, cum extinxerit principium satisfactionis, nempe gratiam et charitatem: quod quia ipse reparare non potest, et reatus uterque semper manet, semper pœna debetur.

2^a. Est ex S. AUG. ep. 49. (al. 102.) n. 27. q. 4. quia, qui mortaliter peccat, contemnit finem ultimum et æternitatem beatam: totum vero suum amorem

ac felicitatem perpetuam in creatura, quantum in se est, reponit; ergo et æternitatem miseriarum seu pœnarum damni et sensus meretur.

3^a. Est ex S. CHRYS. hom. 9. in 1. ad Corinth. n. 1. quia mortaliter peccans ratione offensæ suæ gravis sponte dissolvit amicitiam cum Deo, et ejus inimicum se profitetur; ergo et se exposuit odio Dei, et ut tanquam inimicus ab eo habeatur, dum aut Deus offensam condonet, aut homo satisfaciatur, quod postremum impossibile est damnatis.

53. *Obj. 1.* Æternitas in Scriptura interdum sumitur pro longissima, non tamen perpetua duratione; ergo ex ea non ostenditur perpetuitas pœnarum.

R. D. A. Sumitur pro duratione non perpetua, si sermo est de rebus vitæ et seculi præsentis T. si sermo sit de rebus vitæ et seculi futuri, ubi scilicet non est mutatio nec finis N. Dixi: *Transeat*; quia promissiones in æternum aliaque, quæ figuræ munus obeunt, sæpe secundum figuram quidem præteriere, secundum figuratum autem æterna sunt. Porro facit pro nostra veritate, quod Christus, ubi judicialem sententiam pronuntiat, utique proprio verborum sensu usus, pœnas dicat æternas. Accedit, ut observat S. AUG. L. 21. de Civit. c. 23., quod in eodem versu de vita æterna æque ac supplicio æterno mentio fiat; ergo cum adversarii veram vitæ æternitatem fateantur, quid perpetuitatem supplicii in dubium vocant?

Inst. 1. Scriptura multis in locis extollit misericordiam Dei supra justitiam. Item Ps. 102. ait: *Non in perpetuum irascetur, neque in æternum comminabitur....* Et Ps. 76. *Numquid obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* ergo. *Conf.* Marc. 12. de Scribis dicitur: *Hi accipient prolixius judicium.*

D. A. Scriptura extollit et sic loquitur de effectibus misericordiæ in hac vita et seculo C. in vita et seculo altero N. Nempe maxima Dei misericordia ex eo elucet, quod non damnaverit genus humanum secundum rigorem justitiæ, sed dederit Redemptorem, et nunc etiam peccantibus parcat propter Christum, detque locum pœnitentiæ; quod unum textus laudati probant. Unde ex annotatione S. AUG. postremo loco Psalmi statim subditur: *Dixi: nunc capi: hæc mutatio dexterae Excelsi etc.* Vita itaque præsens est tempus miserendi, ubi homo corrigi potest et mereri. Post hanc vero erit tempus judicandi, prævalebit justitia, nec locus veniæ concedetur, ut Christus aperte monet Matth. 5. *Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius judici, et judex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.* Et Joan. 9. *Venit nox, quando nemo potest operari.* Adde, quod ex communi Theologorum damnati puniantur infra condignum, hoc sensu, quia Deus singulis peccatis decrevit pœnas minores, quam in toto rigore mererentur.

Ad Conf. R. D. Accipient judicium prolixius in acerbitate C. in duratione N. Inæqualia quidem damnatorum supplicia erunt quoad acerbitem, non quoad durationem.

Inst. 2. Saltem non omnes, licet in peccato mortali fuerint mortui, in æternum punientur. Ejusmodi autem sunt primo, qui baptismum Christi et Eucharistiam acceperunt; quia *si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Secundo, qui manent in fide Christi; quia fundamentum habent Christum: unde licet opera mala huic superædificata fuerint, hæc quidem

tanquam fœnum et stipulæ exurenda sunt, ipse nihilominus, ut ait Apost. 1. Cor. 3. *salvus erit, sic tamen, quasi per ignem. Tertio*, qui perstantes in fide Christi et unitate Ecclesiæ faciunt opera misericordiæ, licet varia simul peccata committant; quia *beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*. etc.

R. Hos aliosque errores recitat et expugnat S. Aug. nuper laudatus, ex quo N. Ass.

Contra 1um. est, quod non omnis, qui semel crediderit et baptizatus fuerit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: nec juvat, quod quis Eucharistiam accipiat; si enim dignus illum sumit, habet quidem panem operativum vitæ æternæ, quam obtinebit, si perseveret: si vero indignus, iudicium sibi manducat.

Contra 2um. est, quod Christus pronuntiet damnationis sententiam in eos, qui opera misericordiæ non præstiterunt: Apostolus autem dicat, agentes opera carnis non possessuros regnum Dei: Ad Corinthios vero loquatur de igne purgatorio, non æterno, ad quem damnati discedent.

Contra 3um. est, quod valeant misericordiæ opera tum ad impetrandum a Deo gratiæ auxilium et ad poenitentiam agendam, tum ad peccata delenda secundum reatum poenæ restantem, si fiant propter Christum: Nihil vero valent ad vitam, si homo nolit diligere Christum, aut ab eo justificari, ut ait S. Doctor ex Apostolo: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Unde liquet, sub qua conditione beatitudo misericordibus promissa sit.

54. *Obj. II.* Prioribus saltem seculis non fuit constans de hac re sententia. Nam 1°. S. JUSTIN. in Dial. cum Tryphone, et S. IREN. L. 2. adv. Hæres. c. 64. videntur negare immortalitatem animæ, et consequenter æternitatem poenæ. 2°. S. GREG. NYSS. in Orat. catechetica c. 26. (opp. t. 3. p. 84. C.) et L. de anima et resurr. (ibid. p. 241. D. 212.) ait, Diabolum et homines post diuturnam purgationem liberandos. 3°. GREG. NAZ. oratione 39. n. 19. et 40. n. 36, item in Carmine Heroico de Vita sua dubius saltem est de perpetuitate poenarum. 4°. S. AMBROSIIUS sermon. 20. in Ps. 118. n. 22-24. dubie et obscure, in comment. in ep. 2. ad Tim. c. 2. v. 20. autem satis clare negat poenarum æternitatem. 5°. S. HIERON. variis in scriptis suis præsertim in comment. in ep. ad Ephes. affert sententias Origenis absque censura earum aut reprobatione; quin eundem subinde laudat: in Dial. autem primo cont. Pelag. n. 28. textus Scripturæ, queis supplicium damnatorum exprimitur, in alium sensum vel de infidelibus duntaxat explicat, et præter alia dicit: *Aliud est gloriam perdere resurgendi, aliud perire perpetuo*. Item: *Christianos, si in peccato præventi fuerint, salvandos esse post poenas*.

R. Quod PATRES nonnulli speciem quamdam dogmatis Origeniani suis scriptis asperserint, ortum, si PETAVIO credimus, fuit ex eo quod illi ORIGENEM magni fecerint, et in Scripturis interpretandis fere ducem adhibere consueverint. Quamvis vero illis ex eo capite facilius indulgendum foret, quod, necdum declarata tum temporis per Concilii definitiones mente Ecclesiæ, sinistram interpretationem sequerentur, et eorum etiam singularis opinio dogmati nostro nihil officiat, cum non nisi unanimis Patrum consensus sit infallibilis; est tamen, quod ad singulos reponamus. Unde

Ad 1um. R. JUSTINUS in Apologia utraque agnoscit poenarum perpetuitatem tum a dæmone, tum a reprobis angelis et hominibus esse subeundam. Hujus sententiam laudat IRENÆUS, eique subscribit L. 4. cap. 47. (al. 28. n. 2. et 3.); unde quod obscurius de immortalitate animarum locis supra cit. dixerant, hic clarius reddiderunt.

Ad 2um. R. GREGORIUM NYSS. jam olim defendit GERMANUS Patr. Constantinopolitanus apud Photium asserens, ejus libros ab hæreticis Origenis fautoribus esse corruptos. Contra quod licet quidam ob styli similitudinem, dicendi characterem et orationem consequentem excipiant; tamen improbabile non redditur, tum quia hoc imitationis et solertiæ genus ab hæreticorum ingenio non abhorret: tum quia NYSSÆNUS in Or. *De his, qui baptisma differunt*, propius ad veritatem accedit.

Ad 3um. R. NAZIAN. in Orat. 16. n. 7. asserit luculenter poenas damnatorum nullo sine terminandas; et in Carmine Iambico 19. de Comparat. Vitarum v. 195. vermem non esse moriturum. Unde alibi dicta mollius et de purgatorii poena exponi debent.

Ad 4um. R. Primum AMBROSII locum obscurum fatemur: clarus autem sensus est L. de lapsu Virginis c. 8. n. 32. ubi ait: *Ego tamen qui scio graviora facinorosis servari tormenta, et in fine impias animas cruciatus manere, non temporales utique, sed æternos, etc.* Commentariorum vero in ep. ad Ephes. auctor non fuit AMBROSIIUS, sed Hilarius Diaconus Luciferianus, ut BELLARMINUS putat, vel alius quicumque potius, ut hic PETAVIUS annotat.

Ad 5um. S. HIERON. Catholicam de dogmate hoc sententiam suam multis in locis manifeste declaravit, nempe in Comment. ad Isa. c. 14. v. 20. et c. 27., ad Daniel. c. 3., ad Matth. c. 25. v. 46., maxime vero in Apologia prima et secunda contra RUFFINUM, qui eum salutis diabolicæ suspectum reddere conabatur; ubi declarat in locis quibusdam objectis non suam, sed alienam sententiam a se propositam, neque laudatam Origenis personam, sed viri ingenium, nec eum ut Theologum, sed ut Philosophum commendatum, neque ejus opiniones fidei repugnantes esse adoptatas; quas dein, et suspicionem a se strenue propulsavit.

Ad illa, quæ ex *Dialogo* allata sunt, observandum 1°. Eum agere hic contra Pelagianos, qui negabant discrimen inter mortale et veniale intercedere, et remitti peccatum, antequam homo ita corrigat mores, ut immunis sit ab omni peccato: 2°. Nomine peccatoris aut iniqui ab eo non intelligi semper eum, qui mortalis peccati reus est, sed etiam illum, qui veniale tantum commisit.

Inde autem 1°. recte dicit, loca Scripturæ supplicium æternum testantia non esse intelligenda generaliter de peccatoribus omnibus, et cujusque peccati reis. 2°. Docet reos venialis peccati perdere eximiam gloriam innocentibus aut eximie sanctis destinatam, reos autem mortalis perire perpetuo; unde inter perdere gloriam et perire perpetuo bene distinxit. 3°. Christianos asserit salvandos post poenas, si in peccato veniali præventi fuerint; et reprehendit Pelagium, quod fideles cum infidelibus confundat; cum tamen illi sæpe cum veniali duntaxat decedant, et hinc pœnis æternis non mulcentur: infideles autem moriantur in mortali, et hinc perpetuo supplicio subdantur.

Inst. 1. Ecclesia videtur credere, redemptionem aut refrigerium convenire

posse damnatis; sic enim orat in Missa pro defunctis: *Libera, Domine, animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni et de profundo lacu; libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus etc. Conf. Isa. c. 24. dicitur: Congregabuntur..... in lacum, et claudentur ibi in carcere: et post multos dies visitabuntur.*

R. N. A. Ecclesia contrarium asserit, dum in officio defunctorum dicit: *In inferno nulla est redemptio.* Unde oratio illa ex communi Ecclesiae sensu et usu in aliis officiis pervulgato retrotrahitur ad ipsum agonis momentum, adeo ut Deus futura oratione tactus rogetur, ut animam morientis liberet a pœnis inferni, nec sinat cadere in obscurum: vel effunditur, ut, si defuncti anima purgatorio igni tradita sit, ab eo liberetur, cum purgatorii locus ab Ecclesia sæpe inferorum nomine exprimitur.

Ad Conf. R. D. τὸ visitabuntur accipiendo pro officio consolationis alteriusve levaminis N. accipiendo pro exercitio punitionis aut afflictionis, sub qua ratione frequenter usurpatur in Scripturis C. Unde hic textus potius probat impios in æternum puniendos.

Inst. 2. PRUDENTIUS, AUGUSTINUS et CHRYSOST. apud Petavium de Ang. L. 3. c. 8. innuunt, damnatis subinde respirationis quidpiam obvenire, eorumque pœnas fidelium orationibus, si non solvantur, saltem sublevari. Ergo æterna pœna dici nequit.

R. Videtur poetica potius fingendi quidpiam licentia, quam probabilis sententia PRUDENTII esse, dum hymno quinto cecinit dæmonibus et damnatis pusillum quietis per festum Paschale indulgeri. S. AUGUSTINI in Ench. c. 110. non est absoluta, sed hypothetica tantum enuntiatio, ubi dixit, si sacrificia et pietatis opera damnatis aliquid prosint, non prodesse, nisi ut aliquid levamenti afferant. Denique S. CHRYSOST. indulgentia quadam oratoria plus aliquid concessit immoderate defunctos desolentibus, dum hom. 3. in ep. ad Philip. dixit, Christianos damnatos per fidelium preces et sacrificia levi quidem, sed aliquo tamen solatio juvari.

Quamvis enim hac de re certi nihil ab Ecclesia sit decretum, maximum tamen contra illam præiudicium est, quod nunquam pro damnatis orare Ecclesia consueverit. Accedit, quod damnati sint extra communionem Sanctorum, adeoque a nostris precibus commodi nihil habere possint.

55. Obj. III. S. AUG. in Ps. 71. v. 14. *Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum, sic scribit: Quæ sunt istæ usuræ, nisi peccata, quæ etiam debita nominantur? usuras autem appellatas puto, quia plus mali invenitur in suppliciis, quam commissum est in peccatis;* ergo juxta S. Doctorem mentem mortale ex natura sua non meretur æternam pœnam. Conf. Sap. 4. Deus non delectatur in perditione hominum: sed juxta Philosophum nullus sapiens facit aliquid, nisi propter se in ipso delectetur; ergo Deus non puniet homines morte æterna.

R. D. A. Plus mali invenitur in suppliciis, quam quod mali physici subinde commissum est in peccatis C. quam quod mali moralis est commissum N. Responsum probant verba subsequenta: *Nam v. g. cum homicida corpus tantum hominis perimat, animo autem nihil nocere possit; ipsius et anima et corpus perditur in gehenna.*

Ad Conf. D. M. Deus non delectatur in perditione hominum antecedenter,

et non supposita culpa exigente hanc pœnam C. consequenter ad culpam subd. non delectatur in perditione præcise propter ipsam C. propter manifestationem justitiæ suæ N.

Inst. 1. Judex sapiens punit ad corrigendum; sunt enim testante Philosopho pœnæ medicinæ quædam: pœna autem æterna post iudicium non prodest ad correctionem; ergo.

R. D. Judex sapiens statuendo pœnas agit plerumque ad corrigendum, et pœnæ pro aliquo saltem tempore sunt medicinæ T. absolute, semper ac necessario, ita ut pœna esse non possit, nisi medicina aliis sit N. Pœnæ etiam æternæ sunt de facto medicinæ secundum illud Ps. 59. *Dedisti mentuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui;* post iudicium etiam præstant, ut boni tanto magis gaudeant, quod vel ex justitiæ amore, vel ex pœnarum illarum timore bene egerint. Quanquam satis est, afflictiones illas æternas manere actus justitiæ vindictivæ, ac essentialem pœnæ rationem habere.

Inst. 2. Inter culpam et pœnam debet esse proportio: hæc non habetur, si pœna sit æterna, cum culpa sit momentanea; ergo.

R. D. M. Debet esse proportio quoad entitatem vel durationem N. quoad meritum vel causam et supplicium vel effectum C. In nullo iudicio requiritur inter culpam et pœnam proportio a duratione, ut D. TH. 1. 2. q. 87. a. 3. ad 1. ait, citans S. AUG. L. 21. de Civ. c. 11. *Non enim, quia adulterium vel homicidium in momento committitur, propter hoc momentanea pœna punitur; sed quandoque quidem perpetuo carcere vel exilio, quandoque etiam morte; in qua non consideratur occisionis mora, sed potius, quod in perpetuum auferatur a societate viventium: et sic repræsentat suo modo æternitatem pœnæ inflictæ divinitus.*

Inst. 3. In tribunali humano quævis crimina sufficienter et æqualiter puniuntur pœna finiti temporis; ergo et in tribunali divino, ne Deus sit minus lenis, quam homines.

R. 1º. N. A. Tum quia ex modo dictis pœnam homines etiam infligunt, quæ suo modo repræsentat æternitatem pœnæ: tum quia, quod homines pœnas temporales flagitiis enormibus reddant, non ideo fit, quod pœnæ illæ sint sufficientes et æquales.

R. 2º. Disparitas est. Homines nec possunt exacte punire peccata, nec punire debent, nisi secundum exigentiam boni communis, quod sæpe non permittit adæquatam pœnæ rationem ad meritum culpæ. Deus vero potest et debet exacte punire, ut sicut suæ est virtuti merces, sic vitio etiam sit pœna. Hinc vero non sequitur Deum minus lenem fore: sed optime novisse merita peccatorum, et sine periculo injuriæ aut excessus decernere posse supplicia.

Inst. 4. Peccatum mortale est aliquid simpliciter finitum in omni ratione; ergo et pœna in nulla ratione debet esse infinita.

R. N. A. Est enim mortale peccatum respectu perfecte infinitum, est etiam moraliter infinitum quoad durationem, ut innuitur Marc. 3. v. 29. *Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.*

Inst. 5. Etiam si pura creatura non possit satisfacere pro peccato mortali, potest tamen satisfacere; quia ad satisfactionem, sicut ad solutionem, non

requiritur condignitas personæ satisficientis; ergo fundamenta superius allata nihil conficiunt. *Conf.* Licet quis puniatur juste, donec satisfaciatur, quando satisfacere potest et non vult: juste tamen non punitur, quando satisfacere non potest; quia ad impossibilia ex communi axioma nemo tenetur. Atqui damnati non possunt satisfacere; ergo.

R. N. A. Homo pro mortali peccato satisfati nunquam potest, ita ut nihil amplius patiendum restet; tum quia ad pœnæ æternæ finem deveniri nunquam potest: tum quia reatus culpæ ex parte hominis infert debitum satisfaciendi, nunquam a damnato extingendum.

Ad Conf. D. 2. p. A. Juste non punitur, si satisfacere non potest, nisi in statum impotentiae se ipsum libere concecit T. si in hunc statum libere se concecit N. In humanis etiam juste plectitur is, qui libere contraxit majora debita, quam ut iis satisfacere queat. *Rationem D.* Nemo tenetur ad impossibile, ita tamen, ut loco impossibilis teneatur ad possibile C. ut neque ad possibile aliud teneatur N. Damnatus, cum nequeat solvere debitum contractum, debet quasi pensionem pœnarum perpetuam præstare.

Inst. 6. Indignum est, aliquem tamdiu cruciari, dum mutilatum alteri membrum restituat; cum id in ejus potestate non sit; ergo etiam iniquum est peccatorem tamdiu in inferno torquere, dum e statu peccati exeat, cum nec id penes eum sit.

R. T. A. ob modo dicta. N. C. Si pœna perpetui carceris, exilii, servitutis etc. legibus statuta foret, non esset indignum, ea transgressorem continenter mulctare, non quidem ideo, quod membrum non restituat, sed quod semper maneat reatus pœnæ, quo ipse tota sua vita se nequit eximere: quod si in mutilatores temporalis tantum pœna legibus fuisset sancita, transgressor utique indigne pœna perpetua afficeretur; siquidem exhausta pœna ille legibus nihil ultra debet, nec judex acerbius plectere potest, quam leges sinant. *Primum* etiam accidit in damnatis, qui non ideo puniuntur a Deo in æternum, quod non præsentent impossibilia, sed quod reatus culpæ et pœnæ iis jugiter inhæreat, eosque odio et supplicis dignos reddat; in *secundo* contrarium habetur; Deus enim ut summus et justissimus legislator sanxit, ut qui ipsum graviter offenderit, et decesserit in expiatis, reatum pœnæ æternæ incurrat et subeat; unde nihil iniquitatis apparet.

QUÆRES: *Quid sentiendum de liberatione Trajani Imperatoris a gehenna precibus S. Gregorii Magni?*

36. *Nota.* In vita GREGORII M. Paulus Diaconus c. 27. et Joannes Diaconus L. 2. c. 44. narrant hunc Pontificem, cum per forum Trajani transiens recordatus esset mansuetudinis et justitiæ ab eo Imperatore olim viduæ cuiusdam exhibitæ, hac virtute commotum in Basilica S. Petri tamdiu pro Trajano flevisse et fudisse preces, dum sequenti nocte responsum accepisset, se pro Trajano fuisse auditum: monitum vero, ne pro ullo ulterius pagano preces funderet.

37. R. I. Rejicienda est tanquam commentitia. Ita post BARONIUM, BELLARMINUM, MELCHIOREM CANUM, DOMINIC. SOTO, POSSEVINUM, NATALEM ALEXANDRUM, CARD. LAMBERTINUM aliosque plerique.

Ratio est 1°. Quia repugnat dogmati fidei; pœnas damnatorum æternas statuentis, et nullum excipientis.

2°. Quia repugnat ipsi fidei, quam S. GREGORIUS habuit, qui L. 7. epist. 13., L. 4. Dial. c. 44. et L. 34. Mor. c. 16. (al. 19. n. 35.) docet pœnas inferni esse æternas: nullam in inferno redemptionem: nec orandum pro hominibus impiis et sine baptismo vita functis, qualis erat Princeps ille Ethnicus, persecutor Christianorum atrocissimus et omnibus libidinibus deditus.

3°. Quia repugnat fidei humanæ ob Auctorum in hac historia referenda dissensionem; ob nugas, quibus illi narrationem hanc adornant; et ob veterum scriptorum tum vitæ Trajani, tum vitæ GREGORII de facti occasione et ipso facto silentium.

Nec obstat 1°. Quod hanc historiam ediderint duo illi Scriptores; quia synchroni non erant, sed trecentis ferme annis posteriores; hæc non ex probatis actis, sed obscuris et dubiis monumentis enarrantes.

Nec 2°. Quod eadem narratio habeatur in S. JOANN. DAMASCENI oratione de iis, qui in fide dormierunt; tum quia hæc oratio est supposititia, ut ostendit BELLARM., NAT. ALEXANDER et MICHAEL LE QUIEN: tum quia in Dial. cont. Manichæos et L. 2. de fide Orthod. c. 4. propositionem universalem huic singulari narrationi contradictoriam S. Doctor hic defendit.

Nec 3°. Quod Euchologium Græcorum eam historiam in oratione quadam pro defunctis habeat; quia hæc fabula ex pseudo-Joanne Damasceno in Euchologium facile irrepere poterat; cui proinde fides habenda non est, præsertim cum Ecclesia Græca, ex quo in schisma lapsa est, in graviores etiam errores impeerit.

Nec 4°. Quod in libris Revelationum SS. Brigittæ et Mechthildis idem contineatur; quia revelationes hæc fidem non faciunt, partim quia ab Ecclesia non fuerunt approbatæ, partim quia inter se circa hanc materiam contrariæ sunt.

38. R. II. Veritate hujus historiæ gratis supposita, audiri potest D. THOMAS in supplem. q. 71. a. 3. ad 3. ita scribens: *Dicendum, quod de facto Trajani hoc modo potest probabiliter æstimari, quod precibus B. Gregorii ad vitam fuerit revocatus, et ibi gratiam consecutus sit, per quam remissionem peccatorum habuit, et per consequens immunitatem a pœna: sicut etiam apparet in omnibus illis, qui fuerunt miraculose a mortuis suscitati, quorum plures constat idololatras et damnatos fuisse. De omnibus talibus enim similiter dici oportet, quod non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem propriorum meritorum justitiam. Secundum autem superiores causas, quibus prævidebantur ad vitam revocandi, erat aliter de iis disponendum. Vel dicendum secundum quosdam, quod anima Trajani non fuit simpliciter a reatu pœnæ æternæ absoluta, sed ejus pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad diem judicii: nec tamen oportet, quod hoc fiat communiter per suffragia; quia alia sunt, quæ lege communi accidunt; et alia, quæ singulariter ex privilegio aliquibus conceduntur: sicut alii sunt humanarum limites rerum, alia divinarum signa virtutum, ut Aug. dicit in L. de cura pro mortuis agenda.*